

ÇANAKKALE SAVAŞINDA TÜRK ORDUSUNUN İAŞE VE İKMALİ

THE ISSUE OF SUBSISTENCE AND SUPPLY IN THE GALLIPOLI WAR

AYTEN KİRİŐ AVAROĐULLARI¹ GÜLSER KUTLUAY²

Makale gönderim tarihi 12 Mayıs 2017

Makale kabul tarihi 29 Mayıs 2017

Özet

Çanakkale Savaşı'nın en önemli alt başlıklarından birisi iaşe ve ikmal konusudur. Cepheye bulunan askerin iaŐesinin tespiti ve temini, malzemelerin ambarlarda depolanması ve cepheye sevki konularının öğrencilere sorgulatılması savaşın diğer yönleri açısından farkındalığın oluşması açısından önemlidir. Bu amaçla bu çalışmada Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Ülkelerarası Köprüler ünitesinde veya 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde uygulanabilecek 5E modeli döngüsüne göre hazırlanmış bir ders planı uygulanmış ve sonuçları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Çanakkale Savaşı, iaşe ve ikmal

Abstract

One of the most important points of the Gallipoli War is the issue of subsistence and supply. The identification and the founding of the soldiers' shelter in the front, the storage of the materials in the warehouses and the questioning of the subjects of affection to the front are important in terms of creating awareness in terms of the other aspects of the war. For this purpose, in this study, A lesson plan prepared according to the revolution of 5E model which in the 7th grade social studies class in the secondary school, or in the 8th class T.C. the History of Revolution and Atatürk Course.

Key words: Social studies, Gallipoli War, subsistence and supply.

GİRİŞ

Çanakkale Savaşı'nda Türk ordusunun iaşe ve ikmal etkinliği 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi programına bağlı Ülkeler Arası Köprüler Ünitesi'nde yer alan "20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir" kazanımının açıklamalar kısmındaki "Osmanlı Devleti'nin savaŐtığı cepheler, Çanakkale Savaşı'nın önemi, Mustafa Kemal'in gösterdiği başarılar ve savaş sonrası uluslararası sorunlara çözüm arayışları üzerinde durulacaktır." maddesine yönelik olarak tasarlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na katılmasıyla birlikte açılan ve mutlak zafer elde edilen Çanakkale cephesinde savaş şartlarının ve savaş sırasında günlük yaşamın perde arkasına değinmek fikriyle Türk ordusunun iaşe ve ikmal kapsamında bir etkinlik

¹ Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı. aytenkiris@mu.edu.tr

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans öğrencisi

örneği hazırlama düşüncesinden yola çıkılmıştır. Bu etkinlik örneğinde birinci elden kaynaklar kullanılmaya özen gösterilmiş, birinci elden metin ve görseller sorgulanmıştır.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI VE DENEYİMLER

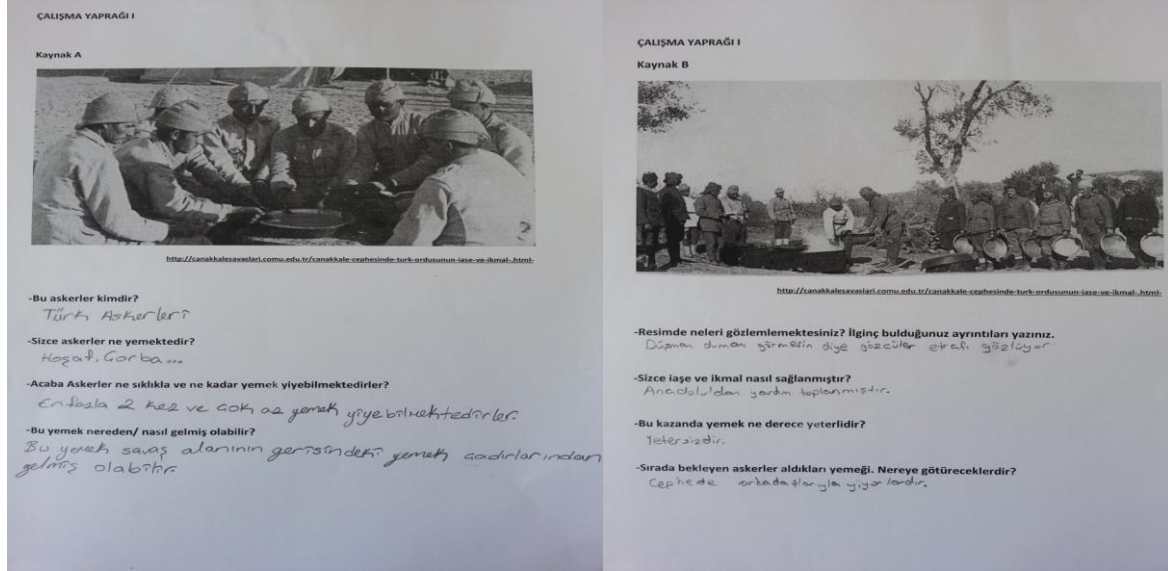
Etkinlik, 2016-2017 eğitim ve öğretim yılının ikinci döneminde Muğla iline bağlı bir ortaokulda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde 80 dakikalık bir süre içerisinde uygulanmıştır. Bu etkinlik ile birlikte öğrencilere, birinci elden tarihsel kaynaklar kullanılarak ve birebir savaşı yaşamış kişilerin hatıratları aracılığıyla konuya ve tarihe farklı bir perspektiften bakış imkanı sunulmuş, konu ile alakalı bir bilinç oluşmasıyla öğrencide milli birlik ve beraberlik, ortak tarih, vatan sevgisi gibi değerlerin pekiştirilmesi amaçlanmıştır.

Dersin başında 5E modelinin bir parçası olan “dikkat çekme-giriş (engage - enter) “ aşamasına yönelik olarak, öğrencilerin konuyla alakalı ön bilgilerini açığa çıkarmak amacıyla öğrencilere “Daha önce hiç Çanakkale’ye gittiniz mi? Nasıl bir deneyimdi?” soruları yöneltilerek öğrencilerden hemen hemen hepsinin Çanakkale’ye daha önce gittiği yönünde bir cevap alınmıştır ve fikir alışverişi yapılmıştır.

Arkasından öğrencilere Çalışma Yaprağı I dağıtılmıştır. Aynı zamanda akıllı tahtadan çalışma yaprağında yer alan görsel yansıtılmıştır. Öğrencilere fotoğrafa yönelik “Bu askerler kimdir? Sizce askerler ne yemektirler? Acaba askerler ne sıklıkla ve ne kadar yemek yiyebilmektedirler? Bu yemek nereden/nasıl gelmiş olabilir?” soruları yöneltilmiştir. “Bu askerler kimdir?” sorusuna fotoğraftaki üniformalardan yola çıkarak sınıfın tamamı “Türk askeridir” cevabını vermiştir. “Sizce askerler bu fotoğrafta ne yemektir?” Sorusuna sınıfın birçoğu hoşaf, birkaçı ise çorba cevabını vermiştir. “Acaba askerler ne sıklıkla ve ne kadar yemek yiyebilmektedir?” sorusuna bir çok öğrenci günde iki kez, çoğu öğrenci günde bir kez ve az olarak yiyebilmektedirler cevabını vermişlerdir. “Bu yemek nereden/ nasıl gelmiş olabilir?” sorusuna cephe gerisindeki yemek çadırlarından cevabını vermişlerdir.

İkinci aşama olan “keşfetme (explore)” kısmına gelindiğinde buradaki amaca yönelik, öğretmenin tartışma ortamını teşvik ederek bu konuda iyi bir rehber olması, öğrencilerin “iaşe ve ikmal” gibi onlara pek bilindik gelmeyen kavramları keşfetmesine katkıda bulunması sebebiyle öğrencilere Çalışma Yaprağı I - Kaynak B dağıtılmıştır. “Bu fotoğrafta neleri gözlemlemektesiniz? İlginç bulduğunuz ayrıntıları yazınız.” sorusuna öğrenciler “yemek sırasına girmiş askerleri, başarılı geçen bir çatışma sonrası askerlere verilen yemekler, askerleri korumak için kenarlarda bekleyen gözlemciler” cevaplarını vermişlerdir. “Sizce iaşe ve ikmal nasıl sağlanmıştır?” Sorusuna öğrenciler “aşçılar yardımıyla, Anadolu’dan gelen yardımlarla” cevaplarını vermişlerdir. “Bu kazanlardaki yemekler ne derece yeterlidir?” Sorusuna öğrenciler “karınlarını doyuracak kadar, yetersizdir, tadımlıdır” cevaplarını vermişlerdir. “Sırada bekleyen askerler aldıkları yemeği nereye götüreceklerdir?” Sorusuna öğrencilerin birçoğu Kaynak A’daki fotoğrafa atıf yaparak birlikte yemek yiyecekleri arkadaşlarına” cevabını vermişlerdir. Öğretmen farklı fikirlerden oluşan cevaplar karşısında etkinlik

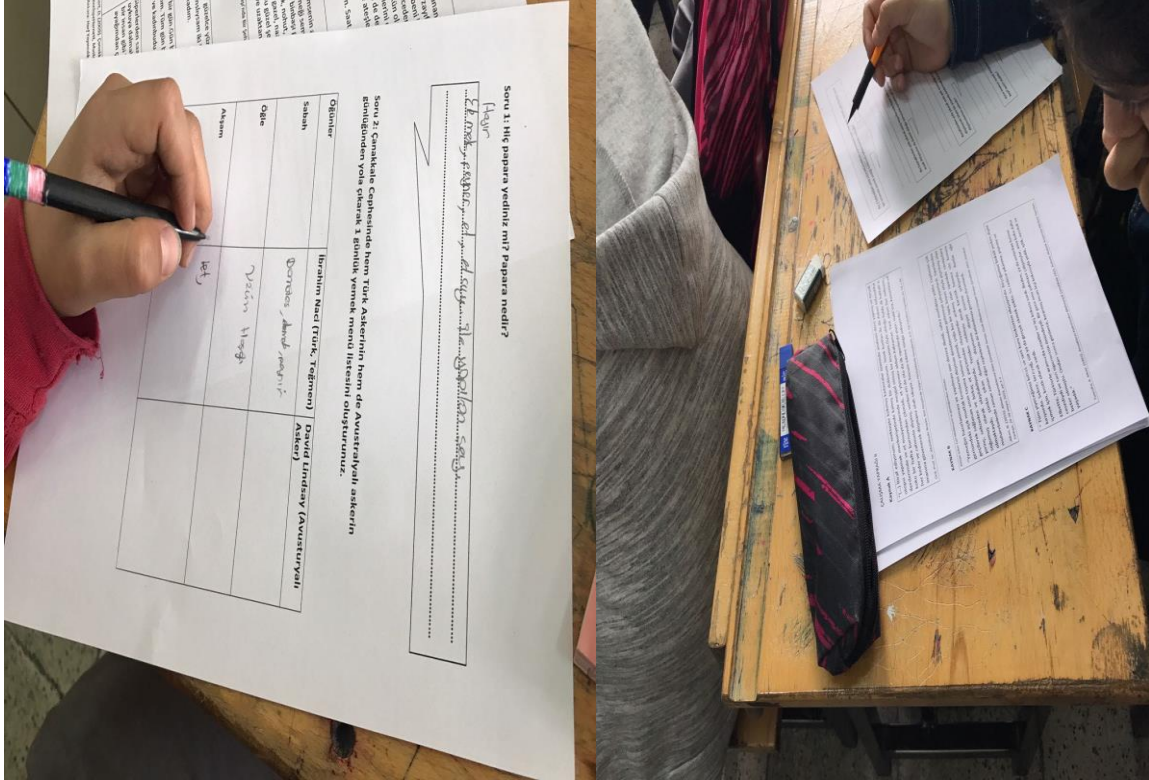
uygulanırken iyi bir rehber olmaya özen göstermiştir. Etkinlik uygulaması sırasında içeriklerin dönemin fotoğraflarından oluşması öğrencilerin ilgisini çekme konusunda teşvik edici olmuştur.

5E modeline göre Açıklama (explanation) kısmına gelindiğinde öğretmen Çalışma Yaprağı II'yi dağıtarak bu bilgiler doğrultusunda düz anlatım gerçekleştirmiş ve bu konu üzerinde öğrencilerin kafasında daha net bilgilerin oluşması konusunda yardımcı olmuştur. O dönemde savaş ortamını birebir yaşamış olan kişilerin hatıratlarından, günlüklerinden ordunun iase ve ikmal konusu kapsamında alıntılar yapılarak öğrencilerin o dönem için nasıl bir ortamda beslenme ihtiyacının karşılandığı konusunda bir bilinç oluşturulması amaçlanır. Daha sonra ise bu açıklamalara yönelik öğrencilerden, dağıtılan çalışma yaprağında yer alan Kaynak A, Kaynak B ve Kaynak C doğrultusunda sorulan soruları yanıtlamaları istenmiştir.

Çalışma yaprağında yer alan sorulara verilen cevaplar incelediğinde öğrenciler; "Çanakkale cephesinde hem Türk hem ANZAC askerlerinin nasıl bir ortamda yemek yediği hakkında tahminleriniz nelerdir?" Sorusuna birçok öğrenci "güneşin altında sıcakta, ceset kokularının içinde, savaşın getirdiği ruh hali ile telaş içerisinde" cevaplarını vermişlerdir. "Bu kaynaklardan yola çıkarak savaş koşullarında başarı elde etmek için cephe kadar erzak ihtiyacının da önemli olduğu sonucuna varılabilir mi? Açıklayınız." Sorusuna bütün öğrenciler "evet" cevabını vermiştir. Açıklama kısmında ise, "erzağın fazla olması askere güç ve moral verir, aç halde askerler hayatlarını sürdüremezler, erzak olmazsa askerler savaşacak gücü bulamazlar." cevaplarını vermişlerdir. "Kendinizden yola çıkarak evde pek sevmediğiniz yemekler piştiğinde takındığınız tavrı düşünerek böyle bir ortamda beslenmek durumunda kalan askerler hakkında düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna birçok öğrenci "yemek seçmiyorum" cevabını verirken çoğu öğrenci "Biz yemek beğenmezken onlar her koşulda her yemeği yemek zorunda kalmışlardır, sevmeseler bile güç kazanıp

savaşta başarı elde etmek için her şeyi yemek durumdadırlar. ” cevaplarını vermişlerdir. “Sizce insanın temel ihtiyaçlarından biri olan yemek yemek böyle bir ortamda ne kadar keyif verici olabilir?” Sorusuna öğrenciler “Keyif verici olmaz, kim kötü kokular içinde yemek yemek ister ki, savaşmaktan yemek yemeğe halleri kalmıyordur, keyif verici olmasa bile yemek zorunda kalmışlardır, soğuk yemekler yemek hiç keyif verici değildir.” cevaplarını vermişlerdir. Soruların az olmaması öğrencilerin dikkatinin etkinliği daha çok verilmesini, öğrencilerin bu konu üzerinde daha fazla düşünmesini ve öğrencinin daha aktif bir hale getirilerek etkinliğe katılım oranını arttırmıştır.

Dördüncü aşama olan “derinleştirme (elaborate)” aşamasına gelindiğinde ise öğrencilere Çalışma Yaprağı III dağıtılmıştır. Bu çalışma yaprağında savaşta görev alan bir Türk Teğmen olan İbrahim NACİ ve bir ANZAC askeri olan David Gardyne Stuart Lindsay’in savaş sırasında tuttuğu günlüklerden beslenme ile ilgili kısımların alındığı bilgiler öğrencilere sunulmuştur. Bu aşamada doğrudan birinci elden kanıtlara dayalı analizler yapmaları amaçlanmıştır. Bu çalışma yaprağında aynı konuya yönelik olarak hem Türk hem de bir ANZAC askerinin bilgilerine aynı anda yer verilmesi öğrencide karşılaştırma ve münakaşa yapma yeteneğinin kullanılması açısından faydalı olmuştur. Öğrencilerden Kaynak A ve Kaynak B doğrultusunda soruların soruları cevaplandırmaları istenmiştir. “Hiç papara yediniz mi? Papara nedir?” Sorusuna öğrencilerin çoğu “yemedik ve bilmiyorum ” derken bazı öğrenciler “ekmek, peynir ve et suyundan yapılan yemektir” cevaplarını vermişlerdir. “Çanakkale Cephesinde hem Türk hem de Avustralyalı askerin günlükünden yola çıkarak 1 günlük yemek menü listesini oluşturunuz.” sorusunun tablo kısmını öğrencilerin tamamı Kaynak A ve Kaynak B’ den yararlanarak doldurabilmişlerdir.

<p>-Bu 3 kaynaktan yola çıkarak Çanakkale cephesinde hem Türk hem ANZAC askerlerinin nasıl bir ortamda yemek yediği hakkında tahminleriniz nelerdir?</p> <p>Bence askerlerin yemeklerini yediği ortam, sak kırı, tolu ve katı kalan bir ortamdır.</p>	<p>-Bu 3 kaynaktan yola çıkarak Çanakkale cephesinde hem Türk hem ANZAC askerlerinin nasıl bir ortamda yemek yediği hakkında tahminleriniz nelerdir?</p> <p>günce altında ve ceset kokusu kalan bir yerde.</p>
<p>-Bu kaynaklardan yola çıkarak savaş koşullarında başarı elde etmek için cephane kadar erzak ihtiyacının da önemli olduğu sonucuna varılabilir mi? Açıklayınız.</p> <p>Bence vardır. Çünkü yemek asker için ve moral verir.</p>	<p>-Bu kaynaklardan yola çıkarak savaş koşullarında başarı elde etmek için cephane kadar erzak ihtiyacının da önemli olduğu sonucuna varılabilir mi? Açıklayınız.</p> <p>Evet varılabilir çünkü asker yemek yemek sek or an savaşmaya çok zor olur.</p>
<p>Kendinizden yola çıkarak evde pek sevmediğiniz yemekler piştiğinde takındığınız tavır düşünerek böyle bir ortamda beslenmek durumunda kalan askerler hakkında düşünceleriniz nelerdir?</p> <p>O dönemde her şeyi yemek zorundayım çünkü aşın ve karnını düşünmeden geçiyordum.</p>	<p>Kendinizden yola çıkarak evde pek sevmediğiniz yemekler piştiğinde takındığınız tavır düşünerek böyle bir ortamda beslenmek durumunda kalan askerler hakkında düşünceleriniz nelerdir?</p> <p>bence çok zor durumdular çünkü istemeyiz ama yemekleri yemek zorunda oldukları için ve o yemekleri yemek zorunda ediyor bence.</p>
<p>-Sizce insanın temel ihtiyaçlarından biri olan yemek yemek böyle bir ortamda ne kadar keyif verici olabilir?</p> <p>Bence olmaz. O ortam zaten mide bulandırıcı bir ortam bu yüzden keyif vermez.</p>	<p>-Sizce insanın temel ihtiyaçlarından biri olan yemek yemek böyle bir ortamda ne kadar keyif verici olabilir?</p> <p>bence hiç keyif verici olma gücü değil. ceset kokusu kalan bir yerde yemek yemek istemiyiz.</p>

Son aşama olan “değerlendirme (evaluation)” aşamasına gelindiğinde ise öğrencilerden etkinliğin başından beri yapılan uygulamalar doğrultusunda seferberlik dönemi halkın cepheye iye temin etme konusunda desteğini sağlamak amacıyla bir duyuru/mektup yazmaları istenmiştir. Öğrenciler içten ve samimi bir şekilde duyuru ve mektuplar yazmışlardır.

<p>DEĞERLENDİRME AŞAMASI</p> <p>-Seferberlik dönemi halkın cepheye iye temin etme konusunda desteğini sağlamak amacıyla bir duyuru/mektup yazınız.</p> <p>Aşkarlarımız, askerlerimiz cepheye Türklerin şarına yakışır bir şekilde kahramanca savaşıyor fakat bir sorunumuz var. Yiyecek temini. Bu vatanın tutsak olmaması için, cephede tuzanın olsun, sizde cephe gerisinde bize destek olunuz.</p>	<p>DEĞERLENDİRME AŞAMASI</p> <p>-Seferberlik dönemi halkın cepheye iye temin etme konusunda desteğini sağlamak amacıyla bir duyuru/mektup yazınız.</p> <p>Sevgili Türk Halkı,</p> <p>Vatanımızın içinde bulunduğu durumu biliyorsunuz, Erzak depolarımızda neredeyse haftalık yiyecek kalbi bu savaşta katılan kişi sayısı arttıkça daha da azalacak. Hepimizin bu savaşta oğlu, eşi, hatta ve hatta 10-15 yaşında torunları var. Vatanımız zor durumda, ülkemizin geleceği, en önemlisi tüm askerlerimiz savaşta kazanması için güce, güç için erzaka ihtiyaca var. Erzaklarımız az kaldığı için sizlerden yardım da olsa erzak yardımı bekliyoruz..</p> <p>Sevgilerle...</p>
--	---

SONUÇ

Cephede bulunan askerin iâşesinin tespiti ve temini, malzemelerin ambarlarda depolanması ve cepheye sevki konularının öğrencilere sorgulatilması savaşın diğer yönleri açısından farkındalığın oluşması açısından önemlidir. Ayrıca bu iâşenin askere ulaştırılincaya kadar yaşanan olaylar, deniz yolu, demiryolu ve kara yoluyla-hayvanlar- iâşenin cepheye ulaşım süreci, hazırlanan seferberlik çalışması ve bu konuda rol oynayan önemli kişiler, getirilen malzemenin hangi koşullarda yemek haline gelmesi, siperlerdeki askere gönderilirken yemeğin ısısının korunması ve zamanlama durumunun incelenmesi, askerin ne şekilde beslendiği, yemek düzeni ve cephe gerisindeki bölge halkının iâşe problemleri vs. gibi konuların bilincinde olması öğrencilerin farklı yönlerden olayları ele almalarını sağlayabilir. Yine Çanakkale Savaşı'nda cephede savaşan askere güç kuvvet sağlayan gruba dikkat çekmek açısından bir bilinç oluşturmada önemlidir. Ayrıca taslak olarak yayınlanan 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim programında "Birinci Dünya Savaşında Osmanlı Devletinin durumu hakkında çıkarımlarda bulunur" kazanımı çerçevesinde de ele alınan Çanakkale Savaşları konusunda belirtilen beceri ve değerlerin (fedakârlık, güven, sabır, sorumluluk, vatanseverlik) kazandırılması cephe gerisinde yaşanan olaylardan örneklerin verilmesi yoluyla mümkün olabilir. Çanakkale Savaşı'nın en önemli konularından biri cephe gerisinde iâşe ve ikmal konusudur.

Bu etkinlik ile birlikte öğrencilerle 5E modeli döngüsüne göre tasarlanmış bir etkinlik örneği uygulanarak yeni sayılabilecek bir anlayış hayata geçirilmek amaçlanmıştır. Öğrencilerin aktif ve ön planda olmasına özen gösterilmiştir. Çanakkale Savaşı'nda iâşe ve ikmal konularına yönelik öğrencilerin bir bilgi ve fikir sahibi olmasına önem verilmiştir. Aynı zamanda öğrenciler İbrahim Naci gibi genç yaşta cepheye gitmiş ve yaşadıklarını günlüğüne aktarmış bir kahramanı onun gerçek hayatından kesitlerle tanımıştır. Bu günlükte yer alan bilgiler öğrencilerin cephede iâşe ve ikmal konusunun önemi hakkında yeni çıkarımlarda bulunmasına katkı sağlanmıştır. Öğrencilerin etkin katılımının sağlandığı bu derste her aşamada amaçlanan kazanıma ulaşıldığı düşünülmektedir. Ortaokul 3. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin başarılı bir şekilde kaynak/kanıt sorgulama yapabildikleri gözlemlenmiştir.

KAYNAKÇA

Alkan, N. (2015). *Alman Kaynaklarına Göre Çanakkale Savaşı, Uzak Ülkelerin Uzayan Savaşı: Çanakkale 1915*. İstanbul, Türkiye, 26-26 Mayıs 2015, ss.1

İbrahim Naci, Allahısmarladık: Çanakkale Savaşı'nda Bir Şehidin Günlüğü. (Yay.Haz. Lokman Erdemir, Seyit Ahmet Sılay) Yeditepe Yayınevi , 2013.

Noyan, A. *Son Harplerde Salgın Hastalıklarla Savaşlarım*, A.Ü. Tıp Fakültesi Yayınları, no. 54, s.46.

Ortaylı, İ. (2014). *İmparatorluğun Son Nefesi*, Timaş Yayınları, İstanbul.

Smart, D. (2009). Çanakkale Savaşı: İlk Elden Kaynakların Öğretim Materyali Olarak Kullanılması. (Edit Semih Aktekin, PenelopeHarnett, Mustafa Öztürk, Dean Smart) *Çoklu Bakış Açısıyla Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretimi Etkinlik Örnekleri*. Ankara: Harf Yayıncılık.

Tuncoku, A. M. (1997). *Anzakların Kaleminden Mehmetçik Çanakkale 1915*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

İnternet adresleri

<http://www.tdk.gov.tr>

<http://canakkalesavaslari.comu.edu.tr/canakkale-cephesinde-turk-ordusunun-iase-ve-ikmal-.html->

ÇALIŞMA YAPRAĞI I

Kaynak A

<http://canakkalesavaslari.comu.edu.tr/canakkale-cephesinde-turk-ordusunun-iase-ve-ikmal-.html>

-Bu askerler kimdir?

-Sizce askerler ne yemektedir?

-Acaba Askerler ne sıklıkla ve ne kadar yemek yiyebilmektedirler?

-Bu yemek nereden/ nasıl gelmiş olabilir?

ÇALIŞMA YAPRAĞI I

Kaynak B

<http://canakkalesavaslari.comu.edu.tr/canakkale-cephesinde-turk-ordusunun-iaşe-ve-ikmal-.html>

-Resimde neleri gözlemlemektesiniz? İlginç bulduğunuz ayrıntıları yazınız.

-Sizce iaşe ve ikmal nasıl sağlanmıştıır?

-Bu kazanda yemek ne derece yeterlidir?

-Sırada bekleyen askerler aldıkları yemeği. Nereye götüreceklerdir?

ÇALIŞMA YAPRAĞI III

Kaynak A

“(...) İtiraf ediyorum; mektepte kokmuş kadavralar üzerinde anatomi dersi yapmış ve birçok otopsi yapmak mecburiyetinde kalmış bir doktorum. Sinek kurtları ile de Askeri Hıfzıssıhha derslerimde ve et muayenelerinde meşgul olmuş bir insanım.Öyle olduğu halde ilk hattaki o koku bir hafta burnumdan çıkmadı, et yiyemez oldum.Kahraman Türk askeri her mihnete, her keder ve zahmete alışmış, verilen eti de otu da ilk siperlerde yiyor; Hakk’ına, kuvvetine ve imanına güvenerek düşmana silah sıkıyor, hücum edene süngü sokuyordu.”

Ord. Prof. Dr. Abdülkadir Noyan. *Son Harplerde Salgın Hastalıklarla Savaşlarım*, A.Ü. Tıp Fakültesi Yayınları, no. 54, s.46

KAYNAK B

Alman asker Carl Mühlmann’ın günlüğünden alıntıdır.

“Yemeğin hazırlanması ve yapılması son derece ilkeldi, sahra mutfakları yoktu. Cephenin çok gerisindeki açık mutfak tesislerini düşman denetiminden gizlemeye çalışıyorlardı. Siperlerden geçilerek sağlanan uzun taşıma sonucu yemek, çoğu kez bir lapa, koyun etiyle pişirilmiş olan pirinç, sebzeden ve birkaç et parçasından oluşuyordu- acıkmış olan siperdeki savaşçılara soğumuş olarak ulaşılabilirdi. Yeniden ısıtılması ancak karanlık basınca söz konusu olmaktaydı; çünkü çıkan duman, düşmanın ateşini üzerine çekiyordu. Bunlar ağır muharebelerde zaman zaman diğer cephelerde de katlanması gereken durumlardı.

Alkan, N. (2015). *Alman Kaynaklarına Göre Çanakkale Savaşı, Uzak Ülkelerin Uzayan Savaşı: Çanakkale 1915, İstanbul, Türkiye, 26-26 Mayıs 2015, pp.1-1*

KAYNAK C

“ Tüm yiyeceğimiz biftek ve sert-kuru bisküitten oluşuyordu. Birçoğumuz bisküit yerken dişini kırıyordu. Sebze, tereyağ, süt ya da gerçek ekmek yoktu. Su sadece yıkanma, pişirme ve içmek için, kısıtlı olarak vardı.

Elbette, Türklerle aramızda cesetler ve leş kokusu vardı. Bizden, ya da onlardan birinin cesediydi ve tam siperimizin önündeydi. Bir gece onu yakmaya çalışmışlar, ama koku daha beter olmuştu. Ondan sonra günlerce, kızarmış insan leşi kokusuyla yedik, içtik, uyuduk ve yaşadık.”

Tuncoku, A. Mete. (1997). *Anzakların Kaleminden Mehmetçik Çanakkale 1915*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

-Bu 3 kaynaktan yola çıkarakÇanakkale cephesinde hem Türk hem ANZAC askerlerinin nasıl bir ortamda yemek yediği hakkında tahminleriniz nelerdir?

.....
.....
.....

-Bu kaynaklardan yola çıkarak savaş koşullarında başarı elde etmek için cephane kadar erzak ihtiyacının da önemli olduğu sonucuna varılabilir mi? Açıklayınız

.....
.....
.....

Kendinizden yola çıkarak evde pek sevmediğiniz yemekler piştiğinde takındığınız tavır düşünerek böyle bir ortamda beslenmek durumunda kalan askerler hakkında düşünceleriniz nelerdir?

.....
.....
.....
.....

-Sizce insanın temel ihtiyaçlarından biri olan yemek yemek böyle bir ortamda ne kadar keyif verici olabilir?

.....
.....
.....

Kaynak A

16 Haziran 1915

Sabahleyin saat 9.30'da kalktım. Günlerce yürüyüşten kaynaklanan öyle bir yorgunluk var ki... Bir türlü uykuya doymak bilmiyorum. Demin aynaya baktım. Hayret, ne kadar zayıflamışım. Yanaklarım çökmüş, gözlerim çukur içine gömülmüştü. Sonra gözlerimin etrafında koyu satı bir halka beni korkutuyordu. Allah muhafaza etsin.

Eve Fehmi Ağabeyime ve Yakup'a birer mektup yazdım. Gecedan beri muharebe öyle şiddetlendi ki... Karyolada yüzlerce topun acı acı patlamasından uyku uyumak mümkün olamıyor. Bütün gece şiddetli bir piyade ateşi devam etti. Ara sıra makineli tüfeğin uzayıp giden ateşleri kendilerini derhal tanıtıyor. Allah sonunu hayreylesin.

Öğle yemeği fasulye, papara, hoşaf olarak yedim. Şimdi de defterimi yazıyorum.

Akşama kadar topçu ateşi devam etti. Bazı bazı piyade ateşleri de işitiliyor. Tayyare 15. Tümen Karargâhına bomba attı. Zarar yok.

Akşam yemeğini, fasulye, pilav ve hoşaf olarak yedim. Saat 9.10'da yattım. Hava birden değişti. Keskin bir soğuk var....

19 Haziran 1915

(...) Tayyareler devamlı dolaşiyor. Fakat artık kimsenin aldıracağı yok. Hatta şimdi "tayyare geliyor" demeye üşeniliyor. Saat 11.00, öğleden önce. Öğle yemeği semizotu, ciğer yahnisinden ibaretti. Akşama kadar kısme uyku,

kısmen gezinti yaparak geçirdim. Akşamüstü binbaşı geldi. Çadırın önünde beylik ve kaput sererek oturduk. Sohbet ettik. Ben akşam yemeğini de (kabak, nohut, işkembe çorbası) yedikten sonra Hafız'a gazel söylemesi haber gönderdim. Şimdi artık her taraftan gazel, naat, ilahi nameler işitiliyordu.

Fakat bütün bu şevk sesleri ve mutluluk bu güzel şenlik coşkunlukla anki eğlenmek, onların kıymetini hiçe indirmek isteyen ve uzaktan uzağa işitilen öyle korkutucu sesler vardı ki...

İbrahim Naci, Allahısmarladık: Çanakkale Savaşı'nda Bir Şehidin Günlüğü; yay. haz. Lokman Erdemir, Seyit Ahmet Silay, Yeditepe Yayınevi, 2013

KAYNAK B

28 Temmuz 1915	Sabah 4.30' güzelce yüzdüm. Üç düzine yumurtayı 2 Shilling 6 pense'e aldım. Böylece bir kez ya da eğer şanslıysam iki kere iyi bir yemek yiyeceğim. Mektup aldım. Gündüz ya da gece hiç bir şey yapmadım.
29 Temmuz 1915	Sessiz bir gün. Gün boyunca bir fincan çay içebilecek suyu temin edebilmek için sabah saat 4'te kalktım. Tüm gün bir şey yapmadım. 3 öğün çok güzel yemek yedim. Haşlanmış pilav, konsantre süt ve kadınbudu köfte.
9 Ağustos 1915	Siperlerden saat 11'de ayrıldık ve dinlenmek için vadiye indik. Botlarımı çıkarıp sırt üstü yatıp uykuya dalmak cennetteymişim hissini uyandırdı. Sonra sulu bir yemek yaptım ve kendimi yeni bir insan gibi hissettim. Bir haftadır ne doğru düzgün bir yemek yedim ne de botlarımı ayağımdan çıkarabildim.

Smart, D. (2009). Çanakkale Savaşı: İlk Elden Kaynakların Öğretim Materyali Olarak Kullanılması. (Edit Semih Aktekin, PenelopeHarnett, Mustafa Öztürk, Dean Smart)ÇokluBakış Açısıyla Sosyal Bilgiler ve Tarih ÖğretimiEtkinlik Örnekleri. Ankara: Harf Yayıncılık.

Soru 1: Hiç papara yediniz mi? Papara nedir?

.....
.....
.....
.....

Soru 2: Çanakkale Cephesinde hem Türk Askerinin hem de Avustralyalı askerin günlüğünden yola çıkarak 1 günlük yemek menü listesini oluşturunuz.

Öğünler	İbrahim Naci (Türk, Teğmen)	David Lindsay (Avusturyalı Asker)
Sabah		
Öğle		
Akşam		

DEĞERLENDİRME AŞAMASI

-Seferberlik dönemi halkın cepheye iaşe temin etme konusunda desteğini sağlamak amacıyla bir duyuru/mektup yazınız.

BİLGİ NOTU 1

Sözlük

İaşe: Yedirip içirme ve barındırma

İkmal: Eksik bir Şeyi tamamlama, daha iyi duruma getirme, bütünleme

Papara: Ekmek, peynir ve et suyu veya süt ile yapılan bir yemek türü

<http://www.tdk.gov.tr>